

ЛІСІВНИЦТВО

УДК 630.2

В. Л. БОРИСОВА*[†]

ПОШИРЕННЯ ЯСЕНА ЗВИЧАЙНОГО У ЛІСОВИХ НАСАДЖЕННЯХ ЛІСОСТЕПОВОЇ ЧАСТИНИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

З метою виявлення особливостей поширення ясеня звичайного у лісових насадженнях лісостепової частини Харківської області використані бази даних ВО «Укрдержліспроект» стосовно лісового фонду лісогосподарських підприємств Харківської області, розташованих у Лівобережному Лісостепу, а саме: ДП «Вовчанське ЛГ», ДП «Гутянське ЛГ», ДП «Жовтневе ЛГ», ДП «Зміївське ЛГ» та ДП «Чугуєво-Бабчанське ЛГ». За регіоном та окремими лісогосподарськими підприємствами визначено частку площі ясеневих насаджень від усіх листяних насаджень (0,72 %), частку природних порослевих (70,6 %), природних насінневих (3 %) та штучних (26,3 %) ясеневих насаджень. Ясеневі насадження ростуть переважно у свіжій кленово-липовій діброві (81,9 %) та сухій кленово-липовій діброві (13,8 %). Переважають мішані середньовікові ясеневі насадження повнотою 0,7–0,9. Штучні ясеневі насадження характеризуються переважно I класом бонітету, а природні – II.

Ключові слова: ясеневі насадження, тип лісорослинних умов (ТЛУ), тип лісу, походження, таксаційні показники.

Вступ. Ясен звичайний (*Fraxinus excelsior* L.: Oleaceae) є складовою лісових і захисних насаджень, а також широко використовується в озелененні населених пунктів [7, 10]. Останнім часом у багатьох регіонах погіршився стан ясеневих насаджень унаслідок дії несприятливих погодних умов, пошкодження комахами [5, 6] та ураження збудниками хвороб [2, 4], зокрема *Hymenoscyphus fraxineus*, що призвело до відмирання цієї породи на великій площі [3, 8, 9]. Зважаючи на відмінності у санітарному стані ясеня за регіонами та лісорослинними умовами, доцільно виявити, які умови є найбільш сприятливими для поширення й інтенсивного прояву симптомів ослаблення цієї породи, що дасть змогу розробити ефективні заходи пом'якшення негативних наслідків для насаджень. Одним із чинників, що впливають на поширеність шкідливих організмів та на сприйнятливість дерев до пошкодження чи ураження, є структура насаджень. У зв'язку з цим доцільно проаналізувати лісовий фонд окремих регіонів [1].

Метою цієї роботи було виявлення особливостей поширення ясеня звичайного у лісових насадженнях лісостепової частини Харківської області.

Матеріали та методи. Для аналізу використані бази даних ВО «Укрдержліспроект» стосовно лісового фонду лісогосподарських підприємств Харківської області, насадження яких розташовані у Лівобережному Лісостепу, а саме: ДП «Вовчанське ЛГ», ДП «Гутянське ЛГ», ДП «Жовтневе ЛГ», ДП «Зміївське ЛГ» та ДП «Чугуєво-Бабчанське ЛГ». У базі даних стосовно лісів кожного лісогосподарського підприємства до аналізу відбирали виділи, у яких ясен звичайний є головною породою. Дані групували за типами лісорослинних умов, походженням, віком, повнотою, складом, бонітетом і розраховували відповідний розподіл площі ясеневих насаджень.

Результати та обговорення. За географічною широтою найбільш південним, найближчим до зони степу є ДП «Зміївське ЛГ» (49°42' Пн. ш.), а найбільш північним – ДП «Вовчанське ЛГ» (50°17' Пн. ш.). За географічною довготою ДП «Гутянське ЛГ» знаходиться на заході Харківської області (35°21' Сх. д.) та межує із Сумською областю, а ДП «Вовчанське ЛГ» – на північному сході Харківської області (36°56' Сх. д.) та межує з Білгородською областю Росії.

Загалом у лісовому фонді розглянутих лісогосподарських підприємств ясен звичайний є головною породою на площі 2660,1 га, з яких майже третина (32,8 %) припадає на ДП «Чугуєво-Бабчанське ЛГ», 25,1 % – на ДП «Вовчанське ЛГ», 20,1 % – на ДП «Жовтневе

* © В. Л. Борисова, 2016

[†] Науковий керівник – д-р с.-г. наук, професор В. Л. Мешкова

ЛГ», 15,3 % – на ДП «Зміївське ЛГ» та 6,7 % – на ДП «Гутиянське ЛГ», тобто цей показник зменшується у західному та південному напрямках (рис. 1).

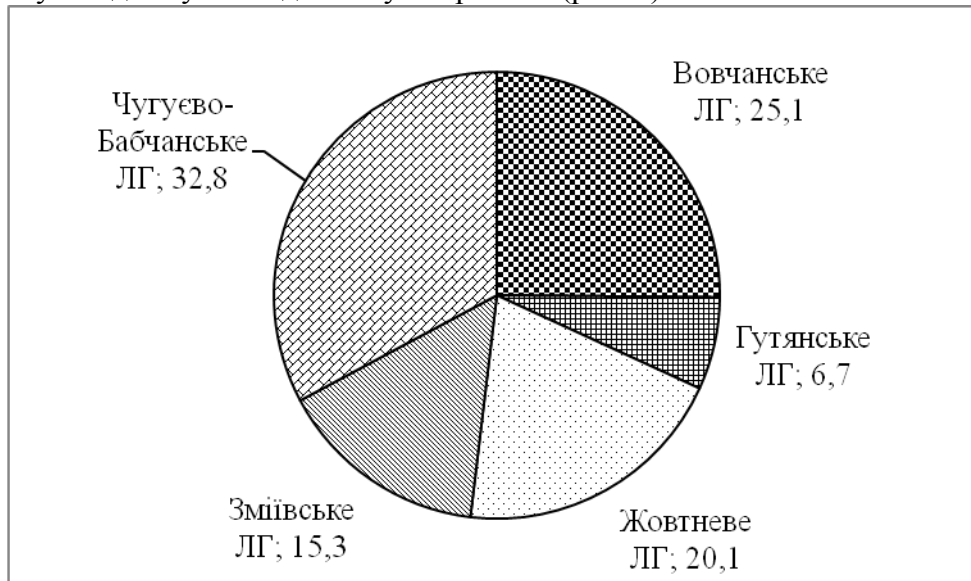

Рис. 1 – Розподіл (%) за державними лісогосподарськими підприємствами площі насаджень лісового фонду лісостепової частини Харківської області, де ясен звичайний є головною породою

Частка лісів, де ясен є головною породою, від площі листяних насаджень у розглянутих лісогосподарських підприємствах є невисокою (рис. 2). У середньому вона становить 0,72 %, найбільшою є у ДП «Чугуєво-Бабчанське ЛГ» (1,75 %), а найменшою – у ДП «Гутиянське ЛГ» (0,35 %).

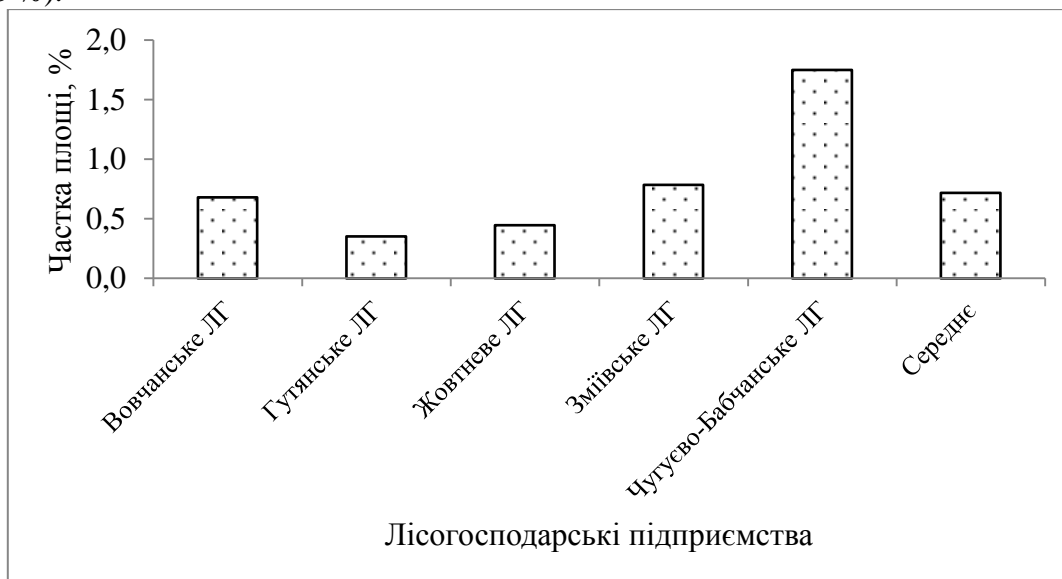

Рис. 2 – Частка лісів, де ясен є головною породою, від площі листяних насаджень державних лісогосподарських підприємств лісостепової частини Харківської області

У лісовому фонді проаналізованих лісогосподарських підприємств, де ясен є головною породою, в середньому переважають його природні порослеві насадження – 70,6 % (рис. 3). Найменше їх у ДП «Гутиянське ЛГ» та ДП «Жовтнєве ЛГ» (42,2 та 47,7 % відповідно), а найбільше – у ДП «Чугуєво-Бабчанське ЛГ» та ДП «Зміївське ЛГ» (82,1 та 82,2 % відповідно).

Природні насінневі насадження представлені в середньому на 3 % площі. Вони відсутні у ДП «Чугуєво-Бабчанське ЛГ», становлять лише 0,2 % ясеневих лісів у ДП «Гутиянське ЛГ», а максимальна їхня частка (5,7 %) визначена у ДП «Вовчанське ЛГ». Штучні ясеневі

насадження у лісовому фонді проаналізованих підприємств становлять у середньому 26,3 %, причому їхня частка становить від 13,3 % (54,5 га) у ДП «Зміївське ЛГ» до майже половини площі насаджень цієї породи (254,6 га, або 47,7 %) у ДП «Жовтнєве ЛГ» (див. рис. 3).

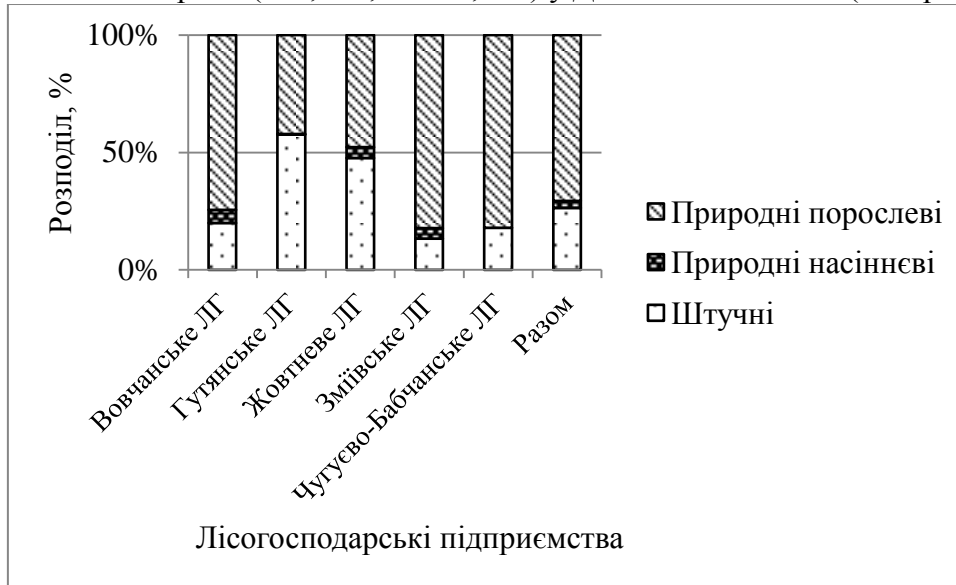

Рис. 3 – Розподіл за походженням лісів державних лісогосподарських підприємств лісостепової частини Харківської області, де ясен є головною породою

В усіх проаналізованих лісогосподарських підприємствах ясеневі насадження ростуть переважно у свіжому груді (від 52,5 % у ДП «Зміївське ЛГ» до 91,2 % у ДП «Гутианське ЛГ», у середньому – 82,2 %) (табл. 1). Друге місце за представництвом ясеневих насаджень посідають сухі сугруди, де цей показник становить від 1,8 % у ДП «Гутианське ЛГ» до 40,9 % у ДП «Зміївське ЛГ» (у середньому 13,8 %). Незначна площа ясеневих насаджень представлена у вологих і мокрих грудях (1,6 і 0,03 % відповідно), сухих, свіжих і вологих сугрудах (0,2; 1,9 і 0,2 % відповідно), а 0,1 га (0,004 %) – навіть у свіжих борах (ДП «Зміївське ЛГ»).

Таблиця 1

Розподіл за типами лісорослинних умов (ТЛУ) насаджень, де ясен є головною породою, у лісовому фонді державних лісогосподарських підприємств лісостепової частини Харківської області (чисельник – площа, га; знаменник – частка, %)

Індекс ТЛУ	Державне підприємство					Разом
	Вовчанське ЛГ	Гутианське ЛГ	Жовтнєве ЛГ	Зміївське ЛГ	Чугуєво-Бабчанське ЛГ	
B ₂	0,0/0,0	0,0/0,0	0,0/0,0	0,1/0,004	0,0/0,0	0,1/0,004
C ₁	1,1/0,2	0,0/0,0	0,0/0,0	1,6/0,4	3,8/0,4	6,5/0,2
C ₂	3,4/0,5	2,9/1,6	2,8/0,5	10,5/2,6	30,6/3,5	50,2/1,9
C ₃	0,0/0,0	1,7/0,9	0,0/0,0	3,8/0,9	0,0/0,0	5,5/0,2
D ₁	45,2/6,8	3,3/1,8	65,5/12,3	167,8/40,9	85,8/9,8	367,6/13,8
D ₂	595,8/89,1	164,6/91,2	460,8/86,4	215,3/52,5	749,1/85,6	2185,6/81,9
D ₃	23,2/3,5	0,0/0,0	3,6/0,7	10,9/2,7	6,0/0,7	43,7/1,6
D ₅	0,0/0,0	0,0/0,0	0,9/0,2	0,0/0,0	0,0/0,0	0,9/0,03

Аналіз розподілу ясеневих насаджень за типами лісу виявляє, що лівова частка ясеневих насаджень (у середньому 81,9 %) росте у свіжій кленово-липовій діброві (табл. 2). Друге місце посідає суха кленово-липова діброва, на яку припадає у середньому 13,8 % площі ясеневих насаджень. Водночас варіювання частки ясеневих насаджень у сухій кленово-липовій діброві за лісогосподарськими підприємствами є доволі великим – цей показник є найбільшим у лісовому фонді ДП «Зміївське ЛГ» (167,8 га, або 40,9 %), а найменшим – у

ЛІСІВНИЦТВО І АГРОЛІСОМЕЛІОРАЦІЯ

Харків: УкрНДЛГА, 2016. – Вип. 128

лісовому фонді ДП «Гутянське ЛГ» (3,3 га, або 1,8 %). Решта типів лісу представлені незначною мірою (див. табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл за типами лісу насаджень, де ясен є головною породою, у лісовому фонді державних лісгосподарських підприємств лісостепової частини Харківської області (чисельник – площа, га; знаменник – частка, %)

Тип лісу	Індекс типу лісу	Державне підприємство					Разом
		Вовчанське ЛГ	Гутянське ЛГ	Жовтневе ЛГ	Зміївське ЛГ	Чугуєво-Бабчанське ЛГ	
Свіжий дубово-сосновий субір	B ₂ -ДС	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,1</u> 0,02	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,1</u> 0,004
Суха еродована пакленова судіброва	C ₁ -ЕКД	<u>1,1</u> 0,2	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>1,6</u> 0,4	<u>3,8</u> 0,4	<u>6,5</u> 0,2
Свіжий липово-дубово-сосновий сугруд	C ₂ -ЛДС	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,7</u> 0,4	<u>2,8</u> 0,5	<u>2,1</u> 0,5	<u>30,6</u> 3,5	<u>36,2</u> 1,4
Свіжа судіброва	C ₂ -Д	<u>1,2</u> 0,2	<u>2,2</u> 1,2	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>3,4</u> 0,1
Свіжа заплавна судіброва	C ₂ -ПД	<u>0,7</u> 0,1	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>8,4</u> 2,1	<u>0,0</u> 0,0	<u>9,1</u> 0,3
Свіжа еродована липова судіброва	C ₂ -ЕЛД	<u>1,5</u> 0,2	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>1,5</u> 0,1
Вологий липово-дубово-сосновий сугруд	C ₃ -ЛДС	<u>0,0</u> 0,0	<u>1,7</u> 0,9	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>1,7</u> 0,1
Волога заплавна судіброва	C ₃ -ПД	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>3,8</u> 0,9	<u>0,0</u> 0,0	<u>3,8</u> 0,1
Суха кленово-липова-діброва	D ₁ -КЛД	<u>45,2</u> 6,8	<u>3,3</u> 1,8	<u>65,5</u> 12,3	<u>167,8</u> 40,9	<u>85,8</u> 9,8	<u>367,6</u> 13,8
Свіжа кленово-липова-діброва	D ₂ -КЛД	<u>595,8</u> 89,1	<u>164,6</u> 91,2	<u>460,8</u> 86,4	<u>215,3</u> 52,5	<u>749,1</u> 85,6	<u>2185,6</u> 81,9
Волога кленово-липова діброва	D ₃ -КЛД	<u>5,0</u> 0,8	<u>0,4</u> 0,2	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>5,6</u> 0,6	<u>11,0</u> 0,4
Волога липово-ясенюва діброва	D ₃ -ЛЯД	<u>18,2</u> 2,7	<u>7,5</u> 4,2	<u>3,6</u> 0,7	<u>9,2</u> 2,2	<u>0,4</u> 0,1	<u>38,9</u> 1,5
Волога заплавно-берестово-пакленова діброва	D ₃ -ПД	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>1,7</u> 0,4	<u>0,0</u> 0,0	<u>1,7</u> 0,1
Мокрий заплавно-вербовий груд	D ₅ -ПВ	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,9</u> 0,2	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,0</u> 0,0	<u>0,9</u> 0,03

Викликає подив відсутність ясенювих насаджень (за даним лісовпорядкування) у свіжій липово-ясенювій діброві. Можна припустити, що в цьому типі лісу головною породою є дуб звичайний (*Quercus robur* L.).

За складом у лісовому фонді усіх проаналізованих підприємств переважають мішані ясенюві насадження. Чисті ясенюві насадження становлять у середньому 7,9 %, від 2,9 % у ДП «Зміївське ЛГ» до 10,1 % у ДП «Вовчанське ЛГ» (рис. 4).

Мішані насадження з ясенюм у складі, як відомо [7, 10], є стійкішими до нападів шкідників, збудників хвороб, а також до дії несприятливих абіотичних чинників. Цікаво зазначити, що насадження з представництвом 8–9 одиниць ясеню звичайного становлять у лісовому фонді проаналізованих підприємств у середньому 4,7 % (від 1,8 % у ДП «Зміївське ЛГ» до 6,9 % у ДП «Жовтневе ЛГ»). Близько чверті площі насаджень (у середньому 22,1 %) містять до 4 одиниць ясеню, а понад 50 % – 5–7 одиниць (у середньому 65,3 %) (див. рис. 4).

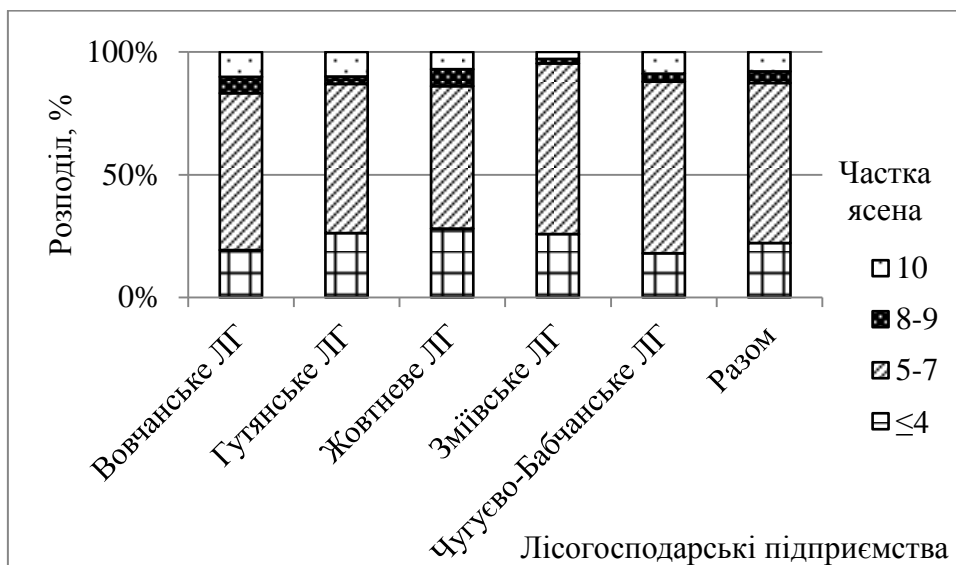

Рис. 4 – Розподіл за часткою ясен у складі насаджень державних лісгосподарських підприємств лісостепової частини Харківської області, де ясен є головною породою

У лісовому фонді всіх проаналізованих підприємств домінують середньовікові деревостани (у середньому 52,5 %, від 34,2 та 36,2 % у ДП «Зміївське ЛГ» та ДП «Вовчанське ЛГ» до 58 і 69,4 % у ДП «Жовтневе ЛГ» та ДП «Чугуєво-Бабчанське ЛГ» відповідно) (рис. 5).

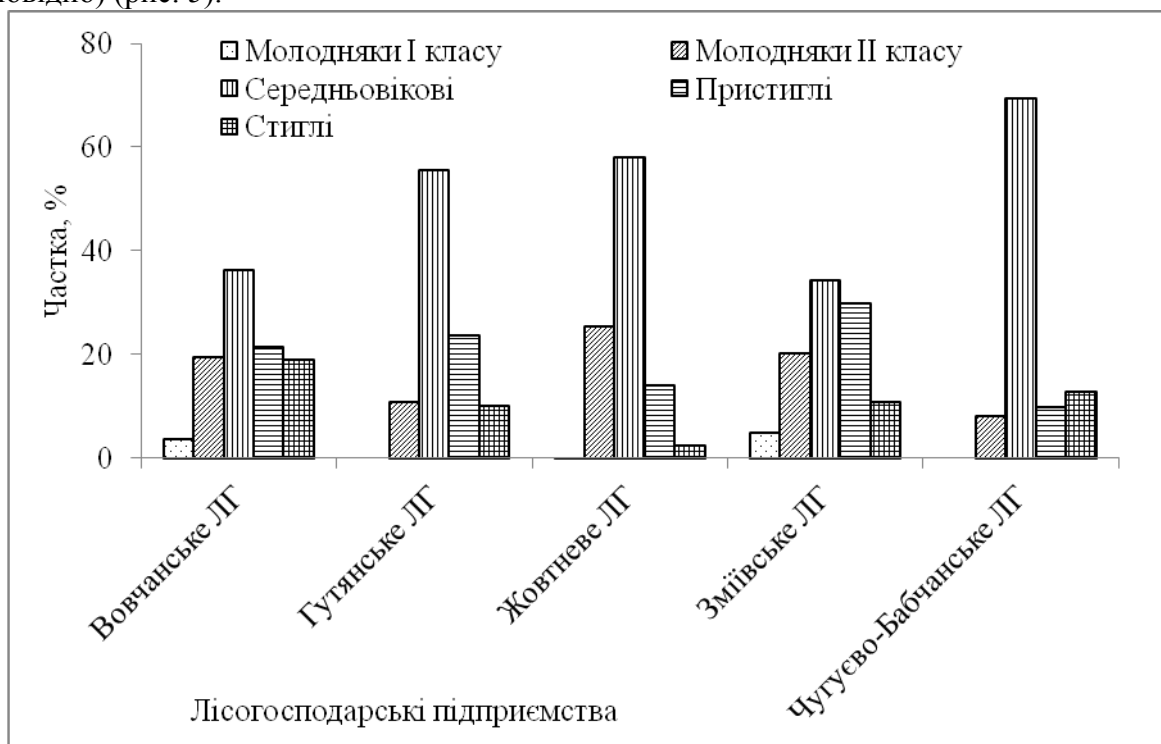

Рис. 5 – Розподіл за групами віку лісів, де ясен є головною породою, у лісовому фонді державних лісгосподарських підприємств лісостепової частини Харківської області

Невисока частка молодняків другого класу (у середньому 16,4 %), а ще менша – молодняків I класу (1,8 %) певною мірою пов'язана з недостатньо розвиненою лісонасінною базою ясеня звичайного та з недооцінюванням екологічного значення цієї породи. Найбільш рівномірним є розподіл ясенових насаджень за віком у ДП «Зміївське ЛГ» та ДП «Вовчанське ЛГ» (рис. 6). Середній вік проаналізованих ясенових насаджень становить

58 років, найменшим він є у ДП «Зміївське ЛГ» (37 років), найбільшим – у ДП «Вовчанське ЛГ» (66 років). В останньому лісгоспі вік деяких ясеневих деревостанів сягає 130 років.

Рис. 6 – Розподіл за віком лісів, де ясен є головною породою, у лісовому фонді державних лісгосподарських підприємств лісостепової частини Харківської області

Від відносної повноти деревостану залежать загальна продуктивність, якість деревини та сортиментна структура. За оптимальної відносної повноти створюються найкращі умови для приросту високоякісної деревини та формування продуктивного лісового намету [7]. Середня зважена повнота ясеневих насаджень проаналізованих підприємств становить 0,73. Найменшою вона є в ДП «Зміївське ЛГ» (0,69), найбільшою – у ДП «Чугуєво-Бабчанське ЛГ» (0,76). Цей чинник відіграє також важливу роль у формуванні мікроклімату й поширенні шкідливих організмів [1, 4].

Ясеневі деревостани з повнотою 0,7–0,9 становлять у середньому 87 %, від 75 % у ДП «Зміївське ЛГ» до 92,7 та 92,8 % – у ДП «Чугуєво-Бабчанське ЛГ» та ДП «Гутянське ЛГ» відповідно (рис. 7).

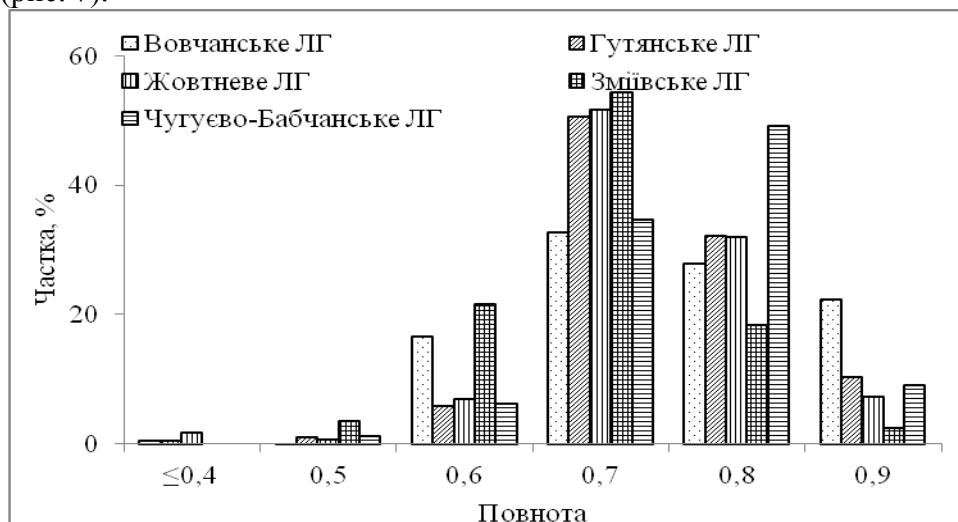

Рис. 7 – Розподіл за повнотою лісів, де ясен є головною породою, у лісовому фонді державних лісгосподарських підприємств лісостепової частини Харківської області

Низькоповнотні деревостани (з повнотою не більше 0,4) становлять у середньому 0,5 %, найбільшою є їхня частка у ДП «Жовтнєве ЛГ» (див. рис. 7).

Ясеневі насадження лісового фонду проаналізованих підприємств характеризуються класами бонітету від I Г до IV (табл. 3).

Таблиця 3

Розподіл за бонітетом ясеневих насаджень у лісовому фонді державних лісгосподарських підприємств лісостепової частини Харківської області (чисельник – площа, га; знаменник – частка, %)

Бонітет	Державне підприємство					Разом
	Вовчанське ЛГ	Гутиянське ЛГ	Жовтневе ЛГ	Зміївське ЛГ	Чугуєво-Бабчанське ЛГ	
IГ	0,0/0,0	0,0/0,0	3,1/0,6	0,0/0,0	103,0/11,8	106,1/4,0
IV	0,0/0,0	0,0/0,0	2,8/0,5	0,0/0,0	565,2/64,6	568,0/21,3
IB	5,8/0,9	6,9/3,8	48,4/9,1	0,0/0,0	190,3/21,7	251,4/9,4
IA	50,0/7,5	44,4/24,6	103,9/19,5	16,1/3,9	10,2/1,2	224,6/8,4
I	307,3/46,0	83,6/46,3	219,7/41,2	158,8/38,7	1,1/0,1	770,5/28,9
II	263,8/39,4	44,2/24,5	127,5/23,9	223,8/54,6	0,0/0,0	659,3/24,7
III	22,3/3,3	1,3/0,7	28,2/5,3	8,2/2,0	0,7/0,1	60,7/2,3
IV	19,5/2,9	0,0/0,0	0,0/0,0	3,1/0,8	0,0/0,0	22,6/0,8

Розрахунок середнього зваженого класу бонітету окремо для ясеневих насаджень різного походження свідчить, що штучні насадження лісового фонду більшості підприємств (за винятком ДП «Чугуєво-Бабчанське ЛГ») характеризувалися I класом бонітету (табл. 4).

Таблиця 4

Середній зважений клас бонітету ясеневих насаджень у лісовому фонді державних лісгосподарських підприємств лісостепової частини Харківської області

Лісгосподарське підприємство	Середній зважений клас бонітету для насаджень	
	штучних	природних
ДП «Вовчанське ЛГ»	I	II
ДП «Гутиянське ЛГ»	I	I
ДП «Жовтневе ЛГ»	I	I
ДП «Зміївське ЛГ»	I	II
ДП «Чугуєво-Бабчанське ЛГ»	II	II
Разом	I	II

Бонітет природних насаджень у середньому оцінюється II класом, причому лише у ДП «Гутиянське ЛГ» та ДП «Жовтневе ЛГ» і штучні, і природні насадження оцінювалися I класом бонітету, а у ДП «Чугуєво-Бабчанське ЛГ» і штучні, і природні насадження оцінювалися II класом бонітету. Одержані дані можна пояснити тим, що багато природних насаджень порослевого походження представлені другою та вищими генераціями.

Висновки. Частка ясеневих лісів від площі листяних насаджень лісгосподарських підприємств лісостепової частини Харківської області становить у середньому 0,72 %. Природні порослеві насадження ясеня становлять 70,6 %, природні насінневі – 3 %, штучні – 26,3 % площі ясеневих насаджень. Ясеневі насадження ростуть переважно у свіжому груді (у середньому – 82,2 %) та у сухому сугруді (у середньому 13,8 %), за типами лісу – у свіжій кленово-липовій діброві (81,9 %) та сухій кленово-липовій діброві (13,8 %). Переважають мішані ясеневі насадження, причому насадження з представництвом 8–9 одиниць ясеня звичайного становлять у середньому 4,7 %, 5–7 одиниць – 65,3 %. Домінують середньовікові деревостани (у середньому 52,5 % площі ясеневих лісів, середній вік – 58 років). Ясеневі насадження з повнотою 0,7–0,9 становлять у середньому 87 %. Штучні ясеневі насадження характеризуються переважно I класом бонітету, а природні – II.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисова В. Л. Ясен звичайний у Лісостеповій частині Харківської області / В. Л. Борисова // Матеріали підсумкової наук. конф. професорсько-викладацького складу, аспірантів і здобувачів, 23-24 березня 2016 р. / ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. – Х. : ХНАУ, 2016. – Ч. II. – С. 23–24.
2. Гойчук А. Ф. Патологія ясеня звичайного в насадженнях Західного Поділля [Електронний ресурс] / А. Ф. Гойчук, І. М. Кульбанська // Лісове і садово-паркове господарство (електронне наукове фахове

видання). – 2013. – № 3. – Режим доступу до журналу: http://ejournal.studnubip.com/wp-content/uploads/2014/01/1_Gojchuk.pdf.

3. Давиденко К. В. Поширення *Hymenoscyphus pseudoalbidus* – збудника всихання ясена у лівобережній Україні / К. В. Давиденко, В. Л. Мешкова, Т. Л. Кузнецова // Лісівництво і агролісомеліорація. – 2013. – Вип. 123. – С. 143–150.

4. Мацях І. П. Всихання ясена звичайного (*Fraxinus excelsior* L.) на заході України / І. П. Мацях, В. О. Крамарець // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.7. – С. 67–74.

5. Мешкова В. Л. Насекомые и возбудители болезней ясеня на востоке Украины / В. Л. Мешкова, Е. В. Давиденко // Современное состояние и перспективы охраны и защиты лесов в системе устойчивого развития : Материалы Междунар. науч.-практ. конф. (Ин-т леса НАН Беларуси, Гомель, Беларусь, 9–11 октября 2013 г). – Гомель, 2013. – С. 96–100.

6. Мешкова В. Л. Комахи-листогризи на ясені (*Fraxinus* sp.) у зелених насадженнях Харківщини / В. Л. Мешкова, К. В. Давиденко, Ж. І. Береженко // Захист рослин у ХХІ ст.: проблеми та перспективи розвитку : матеріали міжнар. наук. конф. студ., аспірантів і молодих учених. – Х. : ХНАУ, 2013. – С. 71–74.

7. Ясени в Україні / Гордієнко М. І., Гойчук А. Ф., Гордієнко Н. М., Леонтьєв Г. П. – К.: Сільгоспосвіта, 1996. – 392 с.

8. Davydenko K. European ash (*Fraxinus excelsior*) dieback – situation in Europe and Ukraine [Електронний ресурс] / К. Davydenko, V. Meshkova // Лісове і садово-паркове господарство (електронне наукове видання). – 2014. – № 5. – Режим доступу до журналу: <http://ejournal.studnubip.com/zhurnal-5/ukr/davydenko-k/>.

9. Davydenko K. Fungi in foliage and shoots of *Fraxinus excelsior* in eastern Ukraine: a first report on *Hymenoscyphus pseudoalbidus* / К. Davydenko, R. Vasaitis, J. Stenlid, A. Menkis // For. Path. – 2013. – Vol. 43. – Pp. 462–467.

10. Jesion Wyniosly: *Fraxinus excelsior* L./ Władysław Bugala // Nasze drzewa leśne; Monografie popularnonaukowe: T. 17. – Poznań-Kórnik, Sorus, 1995. – 542 s.

Borysova V. L.

SPREAD OF EUROPEAN ASH IN FOREST STANDS OF THE FOREST-STEPPE PART OF KHARKIV REGION

Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchaev

In order to identify the peculiarities of spread of European ash in the forest stands of the forest-steppe part of Kharkiv region, the database of Production Association “Ukrderzhlisproekt” was analyzed concerning forest fund of Forest State Enterprises (SE) of Kharkiv region, located in the Left-bank Forest-Steppe (SE “Vovchanske Forest Economy”, “Gutyanske Forest Economy”, “Zhovtneve Forest Economy”, “Zmiyivske Forest Economy” and “Chuguevo-Babchanske Forest Economy”). For the whole region and every Forest State Enterprise, the part of ash stands area from all deciduous stands area (0.72 %), the part of natural vegetative (70.6 %), natural seed (3 %) and artificial (26.3 %) ash stands were calculated. Ash stands grow mainly in the fresh maple & lime oak stands (81.9 %) and in dry maple & lime oak stands (13.8 %). Mixed ash stands of middle age and with density of stocking 0.7–0.9 dominate. Artificial ash stands are characterized mainly by the I bonitet class, and natural ash stands are characterized mainly by the II bonitet class.

Key words: ash (*Fraxinus excelsior*) forest stands, type of forest site conditions, forest type, origin of stand, forest inventory parameters.

Борисова В. Л.

РАСПРОСТРАНЕНИЕ ЯСЕНЯ ОБЫКНОВЕННОГО В ЛЕСНЫХ НАСАЖДЕНИЯХ ЛЕСОСТЕПНОЙ ЧАСТИ ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Харьковский национальный аграрный университет им. В. В. Докучаева

С целью выявления особенностей распространения ясеня обыкновенного в лесных насаждениях лесостепной части Харьковской области использованы базы данных ПО «Укрдгослеспроект» относительно лесного фонда лесохозяйственных предприятий Харьковской области, расположенных в Левобережной Лесостепи, а именно: ГП «Волчанское ЛХ», ГП «Гутянское ЛХ», ГП «Октябрьское ЛХ», ГП «Змиевское ЛХ» и ГП «Чугуево-Бабчанское ЛХ». По региону и отдельным лесохозяйственным предприятиям определена доля площади ясеневых насаждений от всех лиственных насаждений (0,72 %), доля естественных порослевых (70,6 %), естественных семенных (3 %) и искусственных (26,3 %) ясеневых насаждений. Ясеневые насаждения растут преимущественно в свежей кленово-липовой дубраве (81,9 %) и сухой кленово-липовой дубраве (13,8 %). Преобладают смешанные средневозрастные ясеневые насаждения полнотой 0,7–0,9. Искусственные ясеневые насаждения характеризуются преимущественно I классом бонитета, а естественные – II.

Ключевые слова: ясеневые насаждения, тип лесорастительных условий (ТЛУ), тип леса, происхождение, таксационные показатели.

Одержано редколегією: 23.05.2016

E-mail: borisova.valentina@ukr.net